

Forfatter: Jacobsen, Jørgen-Frantz

Titel: Udrag fra Nordiske Kroniker

Citation: Jacobsen, Jørgen-Frantz: "Nordiske Kroniker", i Jacobsen, Jørgen-Frantz: *Nordiske Kroniker*, 1943, s. 43. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-jacobjf_02-shoot-idm139956848942160/facsimile.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Nordiske Kroniker

til Telegrafstationen. Han forstod mig slet ikke. Med en medlidende Hovedrysten forsøgte han at eftersige mit barbariske Volapyk. Først da jeg nævnte det islandske Ord *sími*, var han med og bragte mig til mit Bestemmelsessted.

Sími er et gammelt Ord, som egentlig betyder Traad. Det er nu paa kunstig Vis blevet bragt frem i Betydningen „Telegraf“, „Telefon“. Eksemplet er typisk. Denne Metode er gennemført. Praktisk talt alle nyere Fremmedord er paa denne Maade blevet erstattet af lavede islandske Betegnelser. Det er jo lidt upraktisk og virker unægtelig forbløffende, at et aldeles internationalt Ord som Telegraf ikke bliver forstaaet af en Chauffør i en moderne By som Reykjavik. Men paa den anden Side er det uomtvisteligt, at Sproget ved denne gennemførte Purisme vinder i Renhed, blive mere homogent. Det hele er naturligvis noget af en Smagssag. Men vi finder i hvert Fald her et typisk Udtryk for Islændingenes Syn paa Sproget. Man ønsker ikke, at det gennem Fremmedord skal faa sin oprindelige Karakter ændret.

Sími er jo et nemt lille Ord. Alle Betegnelser af denne Art er imidlertid ikke lige heldige. Avtomobil kaldes saaledes *bifreið*, hvilket nøjagtigt oversat betyder „hævende Køretøj“.

Dette Sprogrensningsarbejde udføres ganske systematisk. Der eksisterer en Málhreinunarnefnd (Sprogrensningsnævn), som tæller nogle af Islands fineste videnskabelige Navne, som f. Eks. Professorerne Guðmundur Finnbogason og Sigurður Nordal. Denne Komité er særlig sysselsat med at tilvejebringe en hjemlig teknisk Terminologi paa alle Omraader og udgiver Ordlistor til praktisk Brug for Ingeniører, for Handelsfolk o. s. v. Det vil være vanskeligt og alt for omfattende at skulle give Eksempler paa dette Arbejde. Blot skal nævnes, at selv en Genstand som en Appelsin nu har faaet en særlig islandsk Betegnelse.

Som det er gaaet Sproget, gaar det faktisk alt det andet nedarvede. Moderne evropæisk Civilisation, som altid har haft et Fristed i Reykjavik, har stærkt forøgede Chancer for at kunne trænge frem nu, da Byen tæller over en Femtedel af Rigets samlede Indbyggerantal.

Fremmed, hovedsagelig *dansk*, Bykultur er kommet til at betyde en Trusel for gammel islandsk Skik og Dannelse.

Men ogsaa her gøres der Modstand, ogsaa her griber man til ekstraordinære Midler for at opretholde det hjemlige. Jeg skal nævne et Eksempel, som paa ejendommelig Maade afspejler Stillingen, og som er af betydelig kulturhistorisk Interesse, nemlig *Navnegivningen*.

Den gamle nordiske Navneskik er almindelig kendt og har i Danmark eksisteret lige op imod vore Dage: Et Menneske havde kun ét Navn, det vi nu kalder Fornavnet. Hertil føjedes som nærmere Bestemmelse Faderens Navn efterfulgt af Suffixet *-søn* eller *-datter*. Denne samme Skik er endnu i Brug paa Island. Den islandske Finansminister hedder *Jón Þorláksson*; for Danskeren er han Finansminister Þorláksson, men for Islænderen er han *Jón*. Þorláksson er kun en Tilføjelse, en nærmere Angivelse af, hvilken Mand af Navnet *Jón*, det er, og ikke noget Familienavn. Hedder en Mand f. Eks. Gísli Hannesson, vil hans Børn ikke komme til at hedde Hannesson, men Gíslason og Gísladóttir. Dette Forhold er ganske levende. Slaar man op i Telefonbogen, vil man se, at Abonnenterne er ordnet efter Fornavn. Ønsker man at tale med *Páll Einarsson*, skal man slaa op under Páll. Det er saaledes Fornavnet, der er det egentlige, medens Efternavnet kun fungerer som en nærmere Forklaring.

Imidlertid er der i Tidernes Løb trængt enkelte Familienavne ind. Disse er vel fra første Færd kommet ved Indvandring. Dog er ogsaa nogle opstaaet ved, at et oprindeligt Fadersnavn efter dansk Mønster er blevet gjort til Slægtsnavn, f. Eks. *Finsen*. Disse Slægtsnavne har i den senere Tid været i Fremvækst, og der er Fare for, at de skal bringe Forstyrrelse i den gamle Opfattelse. En Mand, der f. Eks. hedder *Geir Zoëga*, vil i den almindelige Opfattelse let kunne blive til *Zoëga*, medens *Geir*, der efter den gamle Navneskik skulde være det primære Navn, trænges i Baggrunden.

For at hindre, at den gamle Navneskik saaledes gradvis skal gaa til Grunde, og for at sætte Bom for nye smagløse Slægtsnavne, har